

**KARSTEN
SI'R
FARVEL
TIL
LÆSERNE**

8. Årgang nr. 2 2008

FÆLLED

BLADET

FRELTOFTE, LUMBY & SØSTED

ALT OM SØSTEDS 200 ÅRS JUBILÆUM

Bramstrup fogeden proklamerer grundlæggelsen af Søsted

**STORE
BØRNEDAG**

**SØSTED
VANDRINGEN**

REDAKTIONEN

Jens Ole Storm Pedersen, bladredaktør, tlf. 65 90 11 78, vestergaardstorm@mail.dk
Finn Ekelund, grafisk tilrettelæggelse, tlf. 65 90 25 01, finnekelund@email.dk
Inge Frandsen, distributør, tlf. 65 90 13 36, ihf_63@yahoo.dk
P.C. TRYK

FÆLLED BESTYRELSEN

Fmd. Jens Ole Storm Pedersen, Mosevej 4, 65 90 11 78, vestergaardstorm@mail.dk
Kasserer Svend Johnsen, Mosevej 17, tlf. 65 90 25 75, svendjohnsen@gmail.dk
Else-Marie Albrekt, Søstedevej 19, tlf. 65 99 15 59, else-marie@syssel.dk
Inge Frandsen, Mosevej 10, tlf. 65 90 13 36, ihf_63@yahoo.dk
Per Emil Eskildsen, Freltoftevej 3, tlf. 65 92 69 27, smilee@mail.dk
Suppleant Birte Nybo Jørgensen, Lumbygade 1, tlf. 65 90 11 53
FÆLLEDENS hjemmeside er www.freltofte.info Webmaster Finn Ekelund

FÆLLEDEN

er en fælles landsbyforening for Freltofte, Lumby & Søsted, hvor alle er velkomne – uanset alder, køn, stand, religion, etnicitet, partitilhørsforhold & bopæl.
Foreningen har lejet en tønde land på Freltoftevej 43, hvor der er skabt en fodbold-bane, to petanque baner, gynger, klatrestativer og legehus.

Fælledens formål er at *fremme, dyrke og styrke lokalfællesskabet gennem forskellige sammenkomster og kulturelle arrangementer.*

Kontingentet er i 2008 **100 kr.** Medlemmer, der får postsendt Fælled Bladet, skal i 2008 betale 35 kr. ekstra for porto.

Kontingentet kan indbetales kontant til et bestyrelsesmedlem, eller via netbank i SYDBANK Nr. Lyndelse-afdeling, reg. nr.: **6845**, konto-nr.: **2 3 4 5 6 7 8**

NY I BESTYRELSEN er **Per Emil Eskildsen**, da han som førstesuppleant er indtrådt i Fælled bestyrelsen i stedet for Karsten Lindhardt. Per Emil Eskildsen er en gæv og lun sønderjyde, som efterhånden kender Fælled-området ganske godt, og ofte ses han på cykel, med følgeskab af fru Leena. Han er lokalt blevet et kendt ansigt, først og fremmest via jobbet i SydBank, Nr. Lyndelse afd. og for tidligere at grille gris til EKKO festen. Sønderjylland har han ikke glemt, for hvert år er han med til at arrangerer Tønder festivalen.

www.nrsoeby-polstring.dk

Nr. Søby Auto/møbelpolstring

Medlem af Landslauget for Autosadelmagere og møbelpolstrere

Bo Thuelund - Gartnervænget 8 - Nr. Søby - 5792 Årslev - 6590 2007 - 2343 6307

FARVEL OG MANGE TAK

Af Karsten Lindhardt

Den gamle redaktør smækkede ikke med døren den 27. august 2008. Han gik bare.

Jeg havde indset, at Landsbyforeningen for Freltofte, Lumby og Søsted var en sund idé, der kunne styrke både det sociale sammenhold og det kulturelle liv. Kultur er også leg, motion og sport. Men jeg må nok sige, det har knebet med at få alle mand af huse og deltage. Der kom fire medlemmer i alt for at give en hånd med på arbejdsdagen i april, den dag, hvor vi gør Fælleden klar til sommersæsonen. Medlemstallet er vokset, men vi bliver færre og færre, der deltager. Høstfesten er ikke et fælledarrangement, men tilslutningen er uændret for lille. Kun ni medlemmer deltog i en spændende havevandring. For et par år siden var vi 60-70, der gik i mosen for at høre på nattergalenes sang i maj. I år var vi 23, og det var synligt færre, fordi vi har tredoblet medlemstallet.

Jeg så både en korsvej og nogle truende skyer i horisonten. Jeg gjorde mig tanker om at udskille Fælled Bladet fra landsbyforeningen, der bør kunne klare sig uden donation fra bladet. Formanden Jens Ole Storm Pedersen undlod mildt sagt at udvise begejstring for mine tanker, mine idéer og min plan. Mytteri kan være forfriskende, men det har som regel også en pris. Logisk valgte jeg derfor at gå af som redaktør og trådte samtidig ud af bestyrelsen i utide. Jeg har brugt tre måneders arbejdstid om året, ulønnet som alle andre i foreningen. Men jeg ville gerne bruge endnu mere tid. Jeg har nydt at snakke med folk på egnen, høre deres livshistorie og forstå de voldsomt ændrede sociale levevilkår. Det tager tid at interviewe, tid at fotografere og billedbehandle, tid at redigere, tid at styre layoutet og tid at få bladet trykt og omdelt. Men jeg vil gerne bruge endnu mere tid.

Danmark var et af de fattigste lande i Europa for 100 år siden. Nu er vi det tredje rigeste land i verden med den højeste boligstandard. Tidligere var der meget stor forskel på en gårdmand, en husmand og en daglejer, men de måtte alle arbejde hårdt og længe for at skaffe nok til bare det daglige brød. I dag arbejder vi ikke for føden, men for at få en udestue og et indbygget tv i køleskabsdøren. Børnene skal have eget fjernsyn og en dvd-afspiller på børneværelserne og i bilerne på bagsædet. Lumby er blevet en aftægtsby for flittige landmænd, der har lagt op. Freltofte havde 21 landmænd og husmænd i 1970'erne. I dag har vi kun én landmand tilbage. Mere end 90 % er tilflyttere, og vi kan prale af, at Freltofte nu er en velholdt museumslandsby. Vi taler om rødvin og tv-programmer. Vi taler ikke mere om høstudbytte eller om grise, der skal slagtes og saltes, så vi kan holde sulet på kroppen hele vinteren. Vi spiser uspiselige pølser i Bilka og mødes ikke mere til festlige pølsegilder i Søsted, Lumby og Freltofte. Vi snakker meget og hyggeligt sammen, og når vi ikke har me-

re at snakke om, så fortsætter vi. Vi snakker helst ikke om væsentlige emner. Nogle mener, at Gud er død. Andre siger, at Han bare har været syg.

Jeg gjorde mig tanker om bladet i efteråret 2005. Bladet var tidligere på fire, sorthvide sider, medlemstallet var 23 og udsigten til underskud og lukning af dengang Freltofte Fælled lå lige for. Bladet skulle tjene penge via annoncer og bedst, hvis vi kunne øge oplaget og dermed medlemsskaren. I dag er der 237 husstande, der hver har betalt 100 kr. i år. Men jeg ville andet og mere med Fælled Bladet i efteråret 2008. 1.000 abonnenter skulle give 100.000 kr. i kontingent og med et femdoblet oplag kunne vi nok få 20.000 kr. fra gamle og nye annoncører. Abonnenterne skulle fortsat betale 100 kr. om året for fire blade. Vi skulle have en redaktion på 5-6 mand med skrivende medarbejdere, en redaktør, en redaktionssekretær og en dygtig korrekturlæser. Kerneområdet skulle være sognene i Nr. Lyndelse og Nr. Søby. Vi skulle dække alt Syd for Volderslev og nord for

Ringe, og hvis historierne var interessante nok i hele den gamle Årslev Kommune, i Højby, Sdr. Højrup og Pederstrup, så skulle de nok få plads i spalterne.

Jeg har foreslået bestyrelsen, at de bør indkalde til en ekstra ordinær generalforsamling i september 2008. Medlemmerne bør få besked om, hvordan bladet skal føres videre, hvordan overskuddet og egenkapitalen på sammenlagt og mere end 40.000 kr. skal fordeles til medlemmerne, hvis foreningen svinde ind eller værre endnu: - forsvinder helt. Fælledgården på Freltoftevej 43 er sat til salg, og hvor skal den nye fælledgrund placeres? Og hvor meget må den koste? Jeg har ikke set indkaldelsen endnu, men den kommer vel?

Formand Jens Ole Storm har fortalt mig, at der i perioden september-december skal udgives tre Fælled Blade mere, og at han er min afløser som ansvarshavende redaktør. Jens Ole og jeg har oplevet os som uforenelige forskelligheder, men vi har også haft et frugtbart samarbejde med inspirerende uenigheder. Han er en fremragende lokalhistoriker og i bund og grund en gemytlig mand. Jeg har altid set mig selv som aben og Jens Ole som manden, der bliver sendt op i en raket. Straks efter affyringen åbner aben et brev, læser det og begynder at trykke på knapper, hve i håndtag og banke på måleapparater. En time senere åbner manden et brev, hvor der kun står: "Giv aben en banan!" Nu skal Jens Ole både være skrivende og redigerende, spise bananen og dermed være både aben og manden. Må hans Gud være med ham.

Farvel og tak. Mange tak!

**Malermester
Ole Lundgren**
Tlf. 65 90 19 16
GSM 28 14 50 90
Mosevej 18, Freltofte

Mange års erfaring
indenfor faget

SELV TAK, KARSTEN

Af Jens Ole Storm Pedersen, formand for Fælleden

Det er med beklagelse, at vi i Fælleden modtog Karsten Lindhardts omgående stop som redaktør af Fælled Bladet og som bestyrelses-medlem af landsbyforeningen, den 27. august 2008.

Helt bag på os kom det ikke, da vi i et stykke tid, havde fornemmet en vis metal-træthed.

Karsten Lindhardt skal have et kæmpestort bifald, for det enorme arbejde, der blev lagt i Fælleden. Ingen havde vel i sin vildeste fantasi drømt om et så flot medlemsblad, som Fælled Bladet blev/er – ingen, udover Karsten. Fælled Bladet er således ene og alene Karstens fortjeneste, og han skal ligeledes have stor tak for jätteindsatsen som periode-vis kasserer, primus motor i medlemshvervingen, og sirlig ajourfører af medlemslisterne.

Fælleden, og dermed Fælled Bladet fortsætter imidlertid ufortrødent, og bestyrelsen indkalder ikke til en ekstraordinær generalforsamling. Det er ikke kutymen, at fordi en person forlader en bestyrelse i utide, at så indkalder man til en ekstraordinær generalforsamling.

Ingen er uundværlige - heller ikke Karsten Lindhardt, så derfor køre Fælleden videre, og evt. utilfredshed, kan luftes til generalforsamlingen i marts 2009. Ingen i Fælled bestyrelsen klæber til taburetterne, og vi lader os gerne udskifte til den tid.

Naturligvis håber vi generelt på stort frem-

møde til vores arrangementer, men et højt deltager antal er ikke det væsentligste succes-kriterium. Det vigtigste er igen at skabe lidt liv i området, ved at: *fremme, dyrke og styrke lokalfællesskabet gennem forskellige sammenkomster og kulturelle arrangementer*, som det så flot står i vores vedtægter. Det er ikke altid det lykkes – men vi forsøger efter bedste evne – og vi er jo i direkte konkurrence med skoler, idrætsforeninger og andre foreningers mangfoldige kulturudbud. Man kan således nemt gennem årene, finde eksempler på ringe opbakning til vores arrangementer, men omvendt har der været pæn tilslutning til de seneste Fælled-arrangementer.

Derfor beklager Fælleden, at vi måtte aflyse **Hundredagen**, den 14. september.

Vi undskylder ligeledes overfor **Ketty og Aksel Larsen**, da vi i forrige nummer af Fælled Bladet skrev, at de havde krondiamant-bryllup. Nok har de været gift i mange år, men de havde altså kun diamantbryllup.

Sandt er det, at Fælledgrundejerne Lulu og Finn Ekelund, har sat deres gård til salg. I skrivende stund, er den endnu ikke solgt, men Fælledgrunden har vi minimum sæsonen ud. Det er uvist, om de evt. nye ejere vil lade os beholde grunden, men hvis ikke, har vi et par andre kort på hånden.

John Nielsen VVS
Autoriseret GVS-mester/tekniker

Alt i VVS udføres
Ring og få et godt tilbud.

Se mere på
www.johnsvvs.dk

Spanget 5, Nr. Lyndelse Tlf. **65 90 14 76 – 26 14 14 76**

Skuespillerne Sune Roholt og Agnethe Bjørn optrådte med gamle viser og dans. Her er de fanget i en romantisk skønsang.

EN ÅRSUNGE PÅ 200

Det blev fejret med maner, da Søsted fyldte 200 år

Lørdag den 23. august 2008 valgte sensomeren at vise sig fra sin fugtigste side. Langs vejene vidnede små veritable søer om nyligt overståede regnbyger og travle regnskyer spåede mere af samme slags.

Lidt før klokken tre om eftermiddagen begyndte der så småt at dukke folk op på Hestehavegårds hverdagsmuseum. En lille flok faldt i snak ude på gårdspladsen medens der indenfor blev gjort klar til det store kaffebord.

Ikke mange minutter senere var der forsamlet godt og vel tredive mennesker i de hyggelige lave stuer, og med kaffen i koppen, var der lagt op til en god start på festlighederne.

Else-Marie Albrekt, til daglig museumsleder og hjemmeløbende mormor og farmor til en støt voksende flok børnebørn, indledte

med lidt opbyggelig læsning fra gamle dage, her i form af en stil hun selv havde frembragt som barn og elev på den for længst nedlagte Årslev Friskole.

Herefter var der god tid til at nyde hinandens selskab og kigge på samlingerne.

Næste punkt på dagsordenen var en vandring gennem Søsted, hvor Jens Ole Storm løbende fortalte om de enkelte steder og deres historie, godt suppleret af nuværende og

I silende regn, fortalte Jens Ole Storm om Søsteds historie.

Walther Friis Jensen berettede om hans landbrug i Søsted og Freltofte.

tidligere beboere på Søstedvej. De af os, der tidligere havde hørt Jens Ole fortælle kunne glæde os over de mange nye informationer, et grundigt kig i arkiverne havde bragt for dagen. Der blev stillet mange spørgsmål undervejs, og til tider var der, regnen til trods, bekymring for om vi nu nåede frem til næste

Sigurd Hansens samling af gamle redskaber, blev nøje studeret. Laden hvor samlingen forefindes, er nyopført efter at orkanen i december 1999 nedlagde de gamle udlænger på Søstedvej 2.

punkt på dagsordenen til den aftalte tid.

Det gjorde vi; men inden da, fik vi set på Sigurds samling af gamle redskaber. Der var mange spændende ting, nutidens ungdom næppe kender til; men som vi, der for længst har rundet teenage-årene, stort set kunne nikke genkendende til.

Agnete Bjørn, til daglig skuespiller og leder af teatret Katakomben, havde varmet sin yurt op og gjort den klar til en rigtig fest, med sange, skuespil og folkedans. Et stort

bord med rigelige mængder af kulinariske oplevelser, frembragt af festdeltagerne selv, ventede på at vederfares retfærdighed.

Første udenbys deltager, var fogeden fra Bramstrup, der bekendtgjorde, at Søsted nu var en selvstændig matrikel, hvor husmænd kunne leve af jorden og supplere indtægterne med arbejde på godset, til gensidig gavn for godsejeren og bonde.

Senere underholdt en utrættelig Agnete og et par spillemænd, iklædt tidens almueklæder, med sang og musik og sidste punkt på dagsordenen var folkedans, hvor alle fik lov til at svinge arme og navnlig benene.

Da vi ud på natten tog hver til sit, var regnen for en stund stilnet af, så vi kunne nå tør-

En af Søsted gartnerens tyrekalve, ville også med på vandringen.

skoede hjem, en stor oplevelse rigere.

Peter Albrekt

Rundt omkring i de hyggelige små stuer på Hestehavegård, blev kaffen og de udsøgte lagkager nydt.

STORE BØRNEDAG PÅ FÆLLEDEN

På sommerens sidste dag den 31. august, var der ca. 50 personer i alle aldre, der mødtes på Fælleden. Den yngste var 11 dage, og sov trygt mens det hele stod på. Der var ca. 25 børn, der tumlede rundt i leg på denne dag, hvor vejrguderne havde begunstiget os med herligt sommervejr.

Drengenes fokus var fra starten en kampvogn udstyret med flere våbensystemer. Fjenden kunne blændes og beskydes med vandkanon og kastanjer, og der var mange

fjender der skulle nedkæmpes den eftermiddag. Senere fik også pigerne adgang til herlighederne.

Dagen var tilrettelagt af professionelle folk. Det var Astrid Larsen, Mosevej 7, Jane Bertelsen, Freltoftevej 5, Mette Skaarup, Freltoftevej 6, samt Åge og Karen-Margrethe Hansen, Freltoftevej 45, der stod for løjerne. Åge havde nærmest tømt en hel børnehave for legetøj, så udvalget var enormt. Hele dagen blev der bagt pandekager og snobrød over bål, og afsætningen var stor.

Svend Johnsen

**Nr. Lyndelse El A/S
Benny Rasmussen**

40 17 45 45

Lumbyvej 56, Lumby

Har du hørt om os – Sydbank-holdet i Nr. Lyndelse?

Det er os, der står for kompetent rådgivning, holdbare løsninger og god smilende service.

Og du kan være sikker på, at hos os bliver du aldrig bare "et nummer i rækken".

Tværtimod! Vi lægger vægt på at lære dig og dine drømme og planer at kende, så vi kan medvirke til at gøre dem til virkelighed.

Kom ind og hils på, og hør, hvad vi kan gøre for lige præcis dig og din familie.

SYDBANK

Hvad kan vi gøre for dig

Kærvej 4 · Nr. Lyndelse · 5792 Årslev · Tlf. 65 90 15 44 · sydbank.dk

HEKSEN FUTTEDE LYN-HURTIGT AF

Det var en hidsig blæst med vindstød over stormstyrke, der blæste over landet på Sct. Hans aften. Efter 16 gode år i Lulu & Finn Ekelunds lade flyttede vi over til naboens nyopførte, kæmpestore garage. Værtsparet Lene & Jimmi Damsgaard havde gjort plads til stole og borde til i alt 105 deltagere. Vi sad lunt inden døre med tændte stearinlys og hjemmebragt mad. De lokale spillemusikanter stod for underholdningen, og det nød vi. Sct. Hans bålet var en kvik fornøjelse, da heksen endelig var sat fast på toppen, blev bålet tændt og med god vind hjælp fattede hun af og fløj videre til Bloksbjerg på halvanden minut. Vi nåede dog at synge midsommervisen, før bålet var brændt godt ned.. Jo, jo, det var en hidsig blæst

-hardt

KONFIRMANDER OG ALLE DE ANDRE

Fællad Bladet bringer ikke de halvlange lister med alle nyslåede konfirmander – altid St. bededag -i Nr. Lyndelse Kirke, men vi vil gerne fortælle om dem, der bor en i god familie, der holder Fællad Bladet, fordi de har betalt kontingent til FÆLLEDEN. Konfirmander i landsbyforeningen kan af gode grunde være tilknyttet andre kirker i Sdr. Højrup, Årslev, Nr. Søby, Ringe eller måske helt ude i Odense, men de bør naturlig nævnes på lige fod med:

Fiffige Oliver Møllgaard Dall, Mosevej 15, Freltofte, og Cecilia Larsen, Lumbygade

6, Lumby, der går i Nr. Lyndelse Friskole.

Og ikke at forglemme de kvikke fra Carl Nielsen Skolen, nemlig Kristian Cramer, Langagergyden 30, Lumby, Christian Enghuus-Jensen, Carl Nielsensvej 64B, Nr. Lyndelse, Charlotte Neumann Drews Jessen, Freltoftevej 17, Freltofte, samt Sebastian Svend Jørgensen, Lumbygade 3, Lumby

Husk at redaktionen gerne – og gratis – bringer navne og fotos fra familiebegivenheder. Det kan være et bryllup, barnedåb, konfirmation, runde dage, sølv-, guld- og krondiamantbryllupper.

MADS MED DYTTE

Mads Thygesen, søn af kirkegårdsgraver i Nr. Lyndelse, Anne Skovgaard og total-entreprenør Henrik Thygesen, Jyllandsgyden 9, blev i maj konfirmeret sammen med sine skolekammerater i Sdr. Højrup Sogn. Festen blev holdt i Nr. Søby Forsamlingshus. Mads ankom standsmæssigt i en stor amerikaner-dyt med et stort smil.

Josp

FRA HUS TIL HUS TIL GO'E VÆRTER

På Mosevej i Freltofte har de i alt 18 husstande med godt 30 voksne og børn en fornøjelig kom-hinanden-ved-skik. Når Oliver er blevet konfirmeret, Maja har stået brud, Erna fylder 100 år, Iris fylder 29 år og nogle måneder (der i alt kan lægges sammen til 40 år), Astrid bliver formand for menighedsrådet, Vibe vinder en million i Lotto, Torben køber

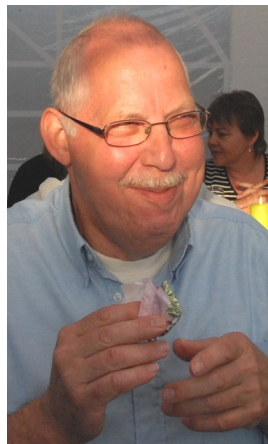
en grill, der er stor nok til at til at stege hele vildsvin på, og Jens Ole har bygget 1. sal om, ja, så er der noget at fejre.

Og alle husker hinanden på de runde dage – 30 år, 60 år og 90 år, og ind imellem kommer 40 år, 50 år, 70 år og 80 år. Vi tager kobberbryllupper med, glæder os til sølvbryllupperne og bedst af dem alle guldbryl- lupperne, der efterhånden er sjældne, men de giver et spændende spekter af vedkommende samtaleemner fra mindst et halvt århundrede.

Hver husstand har betalt 20 kr. til én mindre gave til konfirmanden eller til mosefundet, der ikke lige kan huske, hvordan han blev 90 år, og hvorfor han af samme grund skal forstyrres af en græshoppe- sværm fra Mosevej, der vælter ind i hans stuer for at sige tillykke – og for at få en bid brød og lidt drik- kelse. Husk, du gamle: Glem en- delig ikke kaffen og kagen. De fle- ste vil gerne nødes tre gange!

Mosevejs Oli- ver med de kloge øjne og det skæve konfirmand-smil var døråbneren hos familien Møllgaard Dall i nr. 15. Der kom 29 mosebo- ere, der ikke havde spist hjemmefra, og de blev så godt beværtet, at de skallede 20 kr. herefter er sat op til hele 50 kr. pr. husstand. Ideen med at gå fra hus til hus, når der er no- get at fejre, er hermed givet videre til alle an- dre veje i Freltofte, Lumby og Søsted.

-hardt

BEBYGGELSEN SØSTED - FRA SKOVENEMÆRKE TIL HUSMANDSKOLONI

Af Jens Ole Storm Pedersen

På Midtfyn, i den østlige del af Nørre Lyndelse sogn, mellem Lumby, Freltofte og sognegrænsen til Årslev, ligger bebyggelsen Søsted, placeret ovenpå fattig sten, grus og mosegrund. Det er en husmandskoloni, anlagt af herregården Bramstrup for 200 år siden.

Man kan endnu træffe på lokale af den ældre generation, som kalder bebyggelsen **Søsted** for **So-sted**, (på godt fynsk, med stød, og stumt d.) og det er endda i ramme alvor, uden den mindste antydning af hovmod og nedladende mopperi af de gode Søsted borgere, med et nedsættende kaldenavn, som sammenligner deres bosted med et vist moderhusdyr.

Sikkert pga. af denne nutidige lidet flatterende sammenligning, hedder området i dag officielt for Søsted, hvilket på sin vis kan virke lige så misvisende, da denne bebyggelse umiddelbart hverken på den ene eller anden måde, har noget med søer at gøre - og så måske alligevel....

Der er ikke lokalt overleveret folkelige fortællinger og beretninger om Søsteds æld-

ste tider og oprettelse. Området med de tidligere så fattige husmandssteder, er ikke tidligere blevet nærmere beskrevet, og er lokalhistorisk set et forsømt område. På Lokalhistorisk Arkiv i Nr. Lyndelse er der næsten intet materiale fra Søsted, og Arkivet er kun i besiddelse af et enkelt billede derfra, så da landsbyforeningen Fælleden i efteråret 2007 afholdt en historisk vandretur gennem Søsted, gav det anledning til nogle historiske studier og undersøgelser, nærmest på jomfruelig grund, som gav nogle yderst overraskende oplysninger, b. la. at bebyggelsen først var oprettet i 1808, så derfor har den her i år 2008, 200 års jubilæum.

LANDSKABSBEKRIVELSE OG ARKÆOLOGISKE FUND.

Søsted ejerlavet er omkring 100 tønder land stort, og er beliggende på Midtfyn, i den

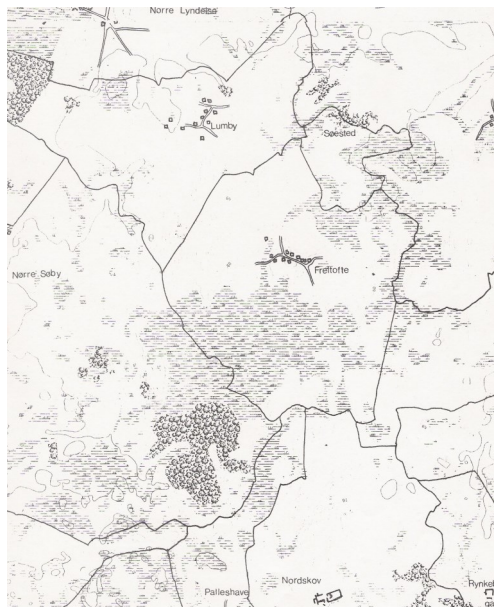
østlige ende af Nørre Lyndelse sogn, og i det gamle Åsum herred, grænsende op til Årslev sogn og Vindinge herred. Jordboniteten hører mildest talt ikke blandt Fyns bedste, men regnes snarest blandt de ringeste. Mod vest indtil Freltofte, er jorden gruset og stenet, og begge steder blev der i området tidligere udgravet pæne mængder grus. Mod sydvest er Søsted naturligt afgrænset af Brobækken, eller om man vil Vindinge Å, og førhen af brede enge og overdrev (Freltofte Hestehave), som lå langs vandløbet.

Nord- og østgrænsen mod Årslev, som tilmed også er gammel sogne- og herredsgrænse, følger gamle naturgivne skel i terrænet, i form af småbække, kær og mosedrag. På Årslev siden kaldes området for Birkebjerg og Jægerholm. I dag afgrænses det yderste Søsted mod øst, af den nye Svendborg motorvej.

I Søsted er fundet 4 guldbarre af betydelig værdi. Fundstedet holdes lidt hemmeligt, men i forbindelse med anlæggelsen af den nye omfartsvej uden om Lumby, og ved etableringen af den nye vej til Søsted, blev området flittigt besøgt af folk med metaldektatorer, uden det – så vidt vides – lykkes dem at finde mere guld.

Umiddelbart sydøst for Søstedvej 2, fandt man i 1919 i forbindelse med grusgravning, en gravplads fra yngre romersk jernalder med brandpletter, ildsted, 8-10 urnegrave og mindst 5 jordefæstegrave.

Et mysterium er et uregelmæssigt ringformet – firkantet voldsted, på engen mellem Søstedvej 18 (Søstedgård) og afgrænset af Brobækken mod syd, og vest, da bækken her slår et skarpt sving. Det formodede anlæg med grav måler ca. 100 x 100 m. og blev i 1972 opdaget via luftfoto fra flyrekognosce-

Landskabsforholdene i området, tegnet i Fyns Amts fredningsafdeling, 1983. Kortet viser ejerlavs grænserne, enge og skovområderne i begyndelsen af 1800 tallet.

ring, men man kan ikke datere anlægget, fordi man på stedet ikke kan finde ting og oldsager, men stedet er dog ikke arkæologisk udgravet. Der findes heller intet skriftligt belæg om en borg/fæstning her. Vindinge Å er Fyns næststørste å, og ved dens udløb i Storebælt ligger Nyborg Slot anlagt ca. 1170. Den erstattede en tidligere fæstning tæt ved Vindinge Ås udløb i Hjølby, kaldet for Gammelborg. Borgen lå strategisk godt ved Storebælt og sammen med borgen på Sprogø, kon-

Udfører alt tømrer- og
snedkerarbejde.
Ring og få et uforbindende tilbud

TØMRERMESTER

René Munck

**Vi lover godt
håndværk og er
omfattet af:**

Jasminvænget 1 - 5792 Årslev

Tlf: 6590 2209 - Mobil: 2022 7209 - Fax: 6590 1888

www.rene-munck.dk

trollerede kongen Storebælt og indsejlingen til Østersøen. Da Nyborg lå centralt i kongeriget var byen nærmest Danmarks hovedstad, hvor der i middelalderen blev afholdt Danehof på slottet, en slags parlament, hvor kongen sammen med stormændene diskuterede rigets anliggender, indtil 1413 hvor kong Erik af Pommern gjorde København til hovedstad. Før 1100-tallet, hvor vandmøllerne

Vindinge Å, lokalt kaldet for Brobækken, danser mod syd skel mellem Søsted og Freltofte.

begyndte at blive opført, har man muligvis med små fladbundede vikingebåde og pramme, kunnet sejle helt ind i bunden af Vindinge å, til dens udspring i Freltofte mose. Om voldstedet ved Søsted så har været en kongelig eller lokal høvdings fæstning, må henstå i det uvisse. Efter at landet havde lidt af ufred, den sorte død, pantsætningen til de holstenske grever og adskillige borgerkrige før og under Valdemar Atterdags gensamling af Danmark, lod hans kloge datter og efterfølger på tronen, Dronning Margrethe 1 – fornuftigt for at sikre freden - nedbryde og ødelægge mange fæstningsværker og smårøverborge som middelalderen var så rig på. Måske er også den i Søsted nedbrudt på det tidspunkt.

Umiddelbart syd for voldstedet og bækken på Freltofte siden, lå indtil omkring 1850 to stengravhøje, kaldet for *Store* og *Lille Stendyssehøj*, og her vogtede – ifølge gamle

overleveringer fra Freltofte – Lygtemanden!

Et par hundrede meter vest for voldstedet og bækken, lå landsbyen Freltofte, inden byen fik sin nuværende placering, antageligt omkring år 1100. I jernalderen var landsbyerne ikke stedfaste, men flyttede rundt inden for dens resurseområde – ejerlavet. En landsby lå et sted i en - to generationer, indtil det ikke længere kunne svare sig at renovere bygningerne og ophobningen af skidt og møg fra dyr og mennesker blev for massiv. Byen blev så flyttet til et velegnet nærliggende sted. De bedste bygningsmaterialer blev genanvendt, resten afbrændt på stedet, og så fik man en ny frugtbar mark på den gamle byjord. Bønderne i den nyopførte landsby huskede naturligvis deres gamle landsby, og navngav indforstået den nye ager på den gamle bytomt for *gammeltoft* eller *Bytoft*. Disse navne kan findes på udskiftningsskortene fra sidst i 1700 tallet og markbøgerne fra 1680-erne, og således også i Freltofte, hvor et

gammeltoft marknavn mellem nuværende Freltofte og Søsted, indikerer en forgænger for den nuværende bebyggelse. Indførsel af centralistisk kongemagt, kristendommen, sogneinddelingen og nye dyrkningsmetoder, gjorde landsbyerne stedfaste i perioden 1000-1100. Søsted var givet oprindeligt en del af Freltoftes resurseområde.

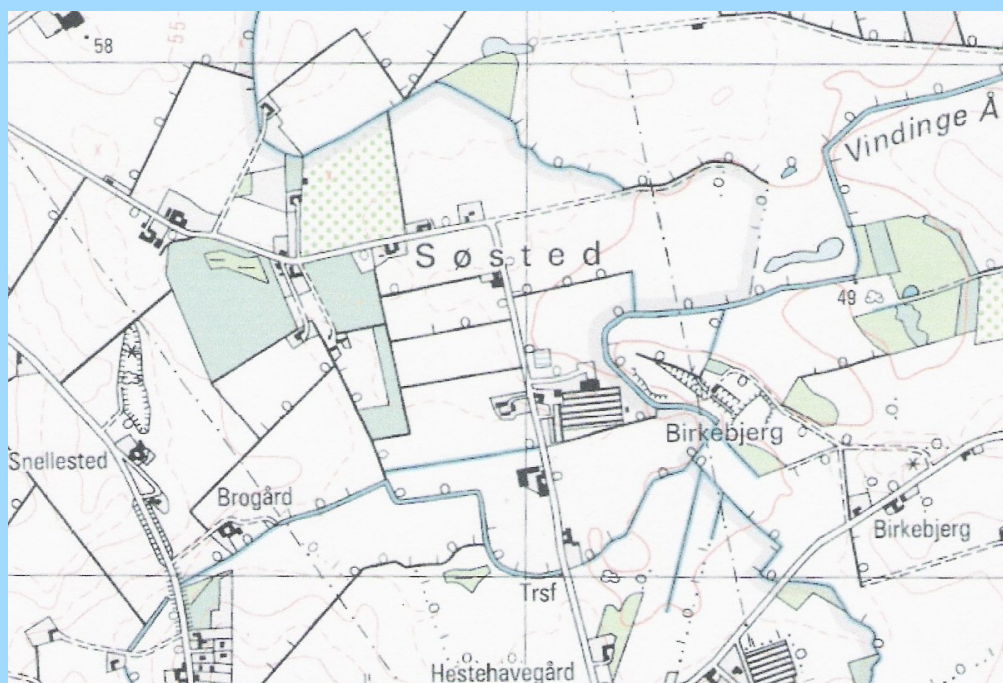
I området er der også fundet en møntskat og svenske hestesko fra svenskekrigens tid 1657-60, mere herom senere.

FØRSTE VIDNESBYRD OM SØSTED.

Første gang navnet Søsted dukker op i de skriftlige kilder, er i en sag, bogført i Åsum herreds tingbog, den 8. august 1644. Tingbøgerne fra Åsum herred 1640 -1648, er udgivet i bogform omkring 1960, af *"Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie"* (syret lang titel) da de er de ældste sammenhængende tingbøger på Fyn. Hver eneste torsdag året rundt var retten sat, og sagerne blev afgjort rimelig hurtigt – både i småtingsafdelingen, såsom skænderier, nabo-

Kortet herover viser Søsted omkring 1885, nedenunder et som har været i brug indtil 1997

tvister og væddemål, de mere alvorlige volds og gældssager, og endelig de helt tunge sager, som kunne munde ud i dødsstraf og henrettelser: tyveri, mord og hekkesager. Tinghuset lå sandsynligvis nord for landsbyen Birkum, og her mødtes herredets bønder ofte på tinget, og ser det ud til, med stor selvfølelse, og godt kendskab til deres rettigheder, pligter og forretningsgangen i retssagerne. Således er der ofte flere sager fra Nr. Lyndelse sogn hver måned, og person- og landsbynavnene fra sognet, figurerer mange gange i bøgerne. Søsted er kun nævnt en gang, og det som et stednavn.

Sagen var den, at mægtige Ellen Marsvins foged på Vejlegård, Lars Larsen, stævner Freltoftebonden Lars Pedersen og hans datter Kiersten Larsdotter, for at have hjemtaget en nyfødt spædekalf fra Soested til Freltofft. Lars Pedersen var oven i købet blevet betroet opsynet med skoven og kreaturerne der, og nu kræves det, at han fremskaffede kalven igen. Kirsten Larsdotter mødte i retten, og sværede ved hendes højeste ed, og forklarede, at efter kalvens fødsel, var hun gået den lange vej til ladefogeden på Vejlegård, og spurgt hvad hun skulle gøre med koen og kalven, hvortil han havde svaret hende, at hun skulle skaffe koen til Vejlegård, kalven derimod kunne blive hvor den var bragt til i Freltofte. Da hun kom tilbage, ville Hans Poulsen, den unges – hustru, Anne Madtzis, ikke længere give kalven logi på gården, og bad Kirsten om at fjerne den, da den var syg.

Illustration fra et herredsting omkring 1600. Herredsfogeden sidder sammen med skriveren ved bordet, mens de 12 tingsvidnemænd er bænked, og sagens parter opholder sig indenfor kvadratet. Herredets bønder var tingvidner på skift - ofte samlet landsbyvis – og kaldtes også for Stokkemænd.

Man fornemmer en vis ængstelse for en tyverisag, og et evt. erstatningskrav, hvis kalven dør hos dem. Kirsten Larsdotter fører kalven levende derfra, men oplyser, at den døde et par dage efter. Retten bestemmer, at tage sagen op igen 6 uger efter. Torsdag den 19. september 1644, falder dommen, og det bestemmes, at Kiersten Larsdotter skal fremskaffe en tilsvarende kalv, eller betale for dens værdi, efter gældssagers forordningen, og herefter nævnes sagen og Søsted ikke mere i tingbøgerne fra Aasum Herred 1640 – 48.. Sagen var altså den, at kalven var død, og dens værdi skulle erstattes.

Ellen Marsvin, som blev tituleret Mægtige Frue, var en af landets største jordejere, og svigermoder til kong Christian den fjerde, og ejede således også Vejlegård, ved Vejle/Allested, der på det tidspunkt havde flere fæstegårde i Freltofte og Lumby, og hvortil Kiersten Larsdotter måtte gå den lange vej.

Det fremgår ligeledes, at der var skov i Søsted, som blev stavet Soested.

SØBYSØGÅRDS

SKOVENEMÆRKE.

Næste gang Søsted dukker op i de skriftlige kilder, er i 1662 matriklen, hvor stedet kaldes for: *Søested Ennemærcke Schouff*, og at det var herregården Søbysøgårds skovenemærke, d.v.s. at området var udskilt fra landsbyfællesskabet og indhegnet direkte under herregårdens herlighed.

Søbysøgård hed oprindeligt bare for Søgård, og var i 1662 Fyns næststørste gods.

Sandsynligvis havde Søbysøgård allerede sidst i 1500- tallet underlagt sig middelalder landsbyhovedgården Lundbygård i Lumby. Med dette gods fulgte mange bøndergårde i Lumby og Freltofte, heriblandt velsagtens også Søsted skoven. Skoven må have haft en betydelig værdifuld størrelse, siden Søbysøgård inddrog den som et enemærke under godset. I foromtalt Aasum Herreds tingbøger fra årene 1640 -48, bliver Lundbygård tit nævnt, og var da beboet af en foged. I 1600-tallet er Lundbygård blevet udparcelleret til fæstegårde, og mon ikke Søsted skoven ved denne lejlighed er blevet lagt under Søbysøgård? Sandsynligvis var Søsted oprindeligt en del af Freltofte ejerlavet. Ser man på et kort over Freltofte, og sammenligner det med en lagkage, så er der taget en god bid af ejerlavets nordøstlige hjørne – der hvor Søsted ligger – og Søsted ejerlavet er omsluttet af Freltofte på to sider, både mod vest og syd.

Måske er navnet Søsted ikke stort ældre

end fra 1600 årene, og bare betyder: **Søgårds sted**. Da stedet er skov, kan stednavnet omvendt også være ældre, og så alligevel have noget med grise at gøre, nemlig svinene der om efteråret blev lukket løs i skoven for æde sig fede i olden, eller måske navngivet efter vildsvin.

Siden senmiddelalderen var landets skovressourcer blevet knappe, og dermed økonomisk lukrative, og adel stormændene satte sig tungt på de resterende skove. Bønderne blev i Fyns Vedtægt fra 1473, pålagt at bygge deres huse og gårde ovenpå syldesten, så træet holdt længere frem for de jordnedgravede stolper, og de skulle plante pil og abildtræer omkring deres gårde. De stynede piletræer omkring toften og i hegnene, gav hegnsmateriale og brændsel. Hovedgårdene blev udskilt af landsbyfællesskabet, og gerne flyttet ud i deres nye skovrige enemærker. Søbysøgård fik omkring år 1500 udskilt sin jord fra landsbyen Søby, flyttede over på den anden side af søen til sin nuværende placering, og underlagde sig halvdelen af al Nr. Søby jorden, Bramstrup nedlagde en hel landsby af samme navn, på 5 gårde. Landsbyhovedgården i Gestelev udflyttes til skovene nord for byen, og kaldes derfor Nordskov, samme fremgangsmåde for Rynkebygård, Boltingegård og Lammehave, som udskiftes fra henholdsvis Rynkeby, Boltinge og Sødunge. Både gavntømmeret – hovedsagligt af eg - og skovgræsningen var uhyre indbringende fra sidst i 1400-tallet, og det meste af 1500-tallet renæssance slots byggerier, blev i høj grad finansieret af det indbringende stude-salg til nordtyskland, stude der græssede i godsernes

Søbysøgård, anno 2008

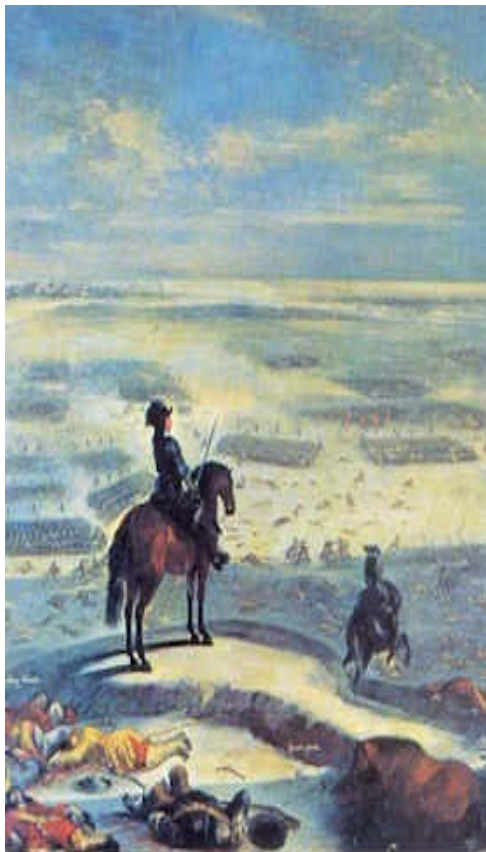
skove. Det var de rigeste og mest indflydelsesrige adelslægter, dem der også besad rigets mange administrative poster, der havde råd til denne godseksansion. Lavadelen og de større selvejerbønder mistede indflydelse og var tabere i dette spil. Det var typisk også sådanne lavadelsmænd, som følte sig kørt ud på et sidespor, der var anfører for de mange voldelige bondeoptøjer i 1400-tallet. Efterhånden var overskoven, d.v.s. de høje store ege- og bøgetræer herremændens, og det straffes med døden, at fælde dem. Underskoven var derimod bondens, de såkaldte styngs-, gærdsels-, eller stævningsskove.

SVENSKERNES BESÆTTELSE OG HÆRGEN

Den 1. juni 1657 erklærede den danske konge, Frederik 3, Sverige krig. En spraglet klædt herold, afleverede højtideligt, under trompetfanfarer, den danske krigserklæring ved den skånsk(dansk)-svenske grænse.

Frederik 3 vidste at svenskerne var i fuld gang med krigstogter i Polen, og ville drager fordel heraf. Hans anede bare ikke, at svenskekongen Karl Gustav allerede da havde besluttet at angribe Danmark – uden krigserklæring – og allerede var med hæren på lynmarch mod landet, hvilket totalt overrumplede Danmark.

Jylland blev lynhurtigt besat, kun fæstningen Frederiksdde (Fredericia) holdt stand, men den strategisk vigtige fæstning blev stormet og faldt den 24. oktober 1657. 1500 dan-

Svenskerne går over det tilfrosne Lillebælt, og erobre Fyn sidst i januar 1658.

**Smedemester
Ulrik Andersen**

20 22 70 66
Privat: 65 94 00 66

www.centrumvvs.dk

ske soldater faldt, heriblandt den øverste leder af de danske styrker, fynboen og rigsmarsken Anders Bille.

Som så ofte før, var havet og de danske bæltet en effektiv forhindring og barriere for indtrængende fremmede magter, godt hjulpet af en stærk dansk flåde og søforsvar.

En af de danske adels officerer som var med i ledelsen af forsvaret af Fyn, var Søbysøgårds ejer Christian Urne.

Han organiserede b. la. strandvagtjenesten. Den 28. november 1657 stævnedes han en del bønder i Freltofte og Lumby, fordi de ikke var mødt til deres påbudte strandvagter ved Fåborg, og krævede 3 mark i bøde af hver bonde. Bønderne havde mange gode undskyldninger. Knud Jørgensen i Freltofte mente ikke, at han havde forsømt sin vagt, da han kun havde en halvgård, en anden Freltofte bonde søgte at bevise, at en anden havde stået vagt for ham, og en tredje mente han var forskånet for hver anden vagt, og endelig påstod Mads Knudsen i Lumby, at han havde holdt bavnevagt som vagtmester og derfor var fri for anden vagttjeneste.

Der nåede ikke at falde dom i sagen, da krigsudviklingen snart gav helt andre alvorlige forhold og problemer. Følte bønderne at den påtvungne strandvagtstjeneste var en ulidelig byrde, var det dog ingenting i forhold til det der nu skete.

Vinteren 1657/58 var streng og bæltet frøs til is. Karl Gustav var dristig, og førte sin hær over isen til øen Brandsø i Lillebælt, og herfra over til Tybrind på Fyn den 30.-31. januar 1658, under heftig dansk beskydning og voldsomme kampe på stranden. De danske rytterregimenter blev overløbet og 1500 fynske bønder blev dræbt eller taget til fange. Mange af de tilfangetagne blev tvunget i svensk krigstjeneste, ligesom mange fynske bønderkarle efterfølgende blev det under besættelsen. Den 6. februar 1658 gik den svenske hær over isen fra Langeland til Lolland, og nåede et par dage efter Sjælland. Al modstand blev fejret bort, og den danske hær flygtede panisk foran den velsmurte svenske hær. Allerede den 26. februar 1658, måtte Frederik 3 resigneret underskrive en ydmygende fredsaftale i Roskilde, som for altid kostede Danmark landsdelene Skåne, Halland og Blekinge – dengang lige så danske provinser som Jylland, Fyn og Sjælland.

Det var meningen, at den svenske hær igen skulle forlade Danmark, men Karl Gustav lod hæren blive, mest for at brødføde den. Snart fortrød svenskekongen, at han ikke havde underlagt sig hele Danmark, og krigen

brød igen ud. Krigslykken vendte sig nu langsomt til danskernes fordel. Svenskernes storm på København blev slået tilbage, og der kom hjælpetropper fra Nederlandene, Polen og Brandenburg. I november 1659 lykkedes det en forenet dansk-nederlandsk styrke, at generobre Fyn fra svenskerne, med endelig sejr ved slaget ved Nyborg.

Gennem disse år, led den almindelige bondebefolkning ufattelige store pinsler. Den store svenske hær skulle have forsyninger og anden underhold. Soldater og heste skulle have føde, logi og brændsel, og store ekstra skatter blev udskrevet, og fødevarer blev beslaglagt – enten af frivillighedens vej – eller ved plyndringer, først af svenskerne, siden af polakker og Brandenburgske lejesoldater, som viste sig at være mere barbariske end svenskerne. Den sultende dybt forarmede landbefolkning, havde ingen modstandskraft mod kulde og sygdomme, og mange landsbyer lå øde hen, plyndrede og nedbrændte, med befolkningen døde af væbnet overfald, sult, tyfus eller pest.

Der er ikke mange kirkebøger bevaret fra perioden, men kirkebøger fra Nr. Søby sogn er bevaret, og giver et interessant billede af befolkningsforholdene i Nr. Søby under svenskekrigene, og afspejler måske også forholdene i nabolandsbyerne. Skønsmæssigt har der højst boet 120-140 mennesker i sognet. Ved den første folketælling 130 år efter, i 1787, boede der 236 personer i Nr. Søby. I 1655 døde der i alt 3 personer. I 1657 var der 7 registrerede dødsfald og i 1660 toppede antallet med 19 døde. 1655 blev der født 10 børn, i 1659 ikke et eneste. Det har vitterligt været ringe tider, når søbonitterne end ikke havde energi og overskud til at avle børn. Der var heller ikke den store lyst til giftemål. Ikke et eneste par blev gift i 1659, mens man så lyser på fremtiden i 1660, hvor 9 par lod sig vie. Kirkebøgerne viser således et forarmet tynget samfund, men også en befolklet landsby. Måske har Christian Urnes tilstedeværelse på Søbysøgård, betydet en vis beskyttelse af godsets bønder. Christian Urne på Søbysøgård måtte give logi til et svensk regiment under Adam Weyhers kommando. Disse soldater har sikkert støvsuget området godt og grundigt for værdier, men som tidligere antydte, har Christian Urnes tilstedeværelse på Søbysøgård, og de to adelsmænds indbyrdes moralkodeks, måske forhindret de værste plyndringer og blodudgydelser.

Det er nærliggende at forestille sig, at svenskerne skamløst forhuggede Søsted-

skoven, som en del af deres tribunat-underhold og jagt på værdier. Mange optegnelser og synsforretninger fra 1660-erne bevidner at de svenske besættelsestropper udførte rene skovslagtninger, og at mange skove helt var forsvundet, eller reduceret til gærdselsskov. At svenskerne havde været i Søsted området, bevidner fund af flere svenske hestesko, og i engen umiddelbart øst for Hestehavegård, er der fundet en stor nedgravet sølvskat, hvor de nyeste mønter er fra begyndelsen af 1650-erne, velsagtens gemt for ikke at falde i svenskernes hænder. Så kan man jo kun gisne om, hvem der har nedgravet den, og hvorfor den ikke blev fundet frem igen efter krigen.

SKOVENE FORSVANDT I 1700-TALLET.

Sandsynligvis forsvandt skoven i Søsted endeligt i 1700-tallet, ligesom det skete på mange andre steder i landet. Skovene formindskes dels ved direkte skovrydning, og dels ved at bøndernes lavskovsdrift – d.v.s. styning og gærdselshugst, høbjergning, svinenes roderi i jorden efter olden og græsningsen af heste, kvæg og får – hindrede opvækst af nye træer, hvorved overskoven efterhånden udtyndedes, når de gamle kæmper faldt, og arealet endte som overdrev eller kratkov. Disse kratkovsgræsningsoverdrev er de såkaldte *-haver* b. la. Ko- og Hestehaven i Freltofte. Plantageskovdrift med nyplantninger som i nutiden, brugte man ikke, og fæste-

Aksel Jensens Tagdækning

Grønmosvej 14, Nr. Søby
5792 Årslev Tlf. 65 90 18 85

Tagpapdækning
Efterisolering
Tageftersyn og tilbud
uden forbindende

Den lille lund på Birkebjergvej, skråt overfor Søstedvej, er måske et gammelt levn af overdrevsskovene i Freltofte hestehave.

bønderne havde ingen interesse over for højskoven, som de ingen nytte havde af, og som oven i købet undertrykte gærdselen og græsningen. Først med fredsskovsforordningen af 27. sept. 1805 blev skovens tilbagegang standset, ved at påbyde, at overskov skulle indhegnes og fredes for græsning. Processen forløb dog langsomt, og med statsbankerotten i 1813 og dårlige konjekture, gik udviklingen i stå. Først fra 1830-erne kom der atter skred i sagerne med væsentlige højere priser på korn. Nu begyndte for alvor opdyrkningen af de gamle overdrev, moser blev afvandede

og man begyndte at dræne og merge. Tilbageværende rester af skove blev ryddet, og genplantet i større skoves græslysninger. B. la. forsvandt der flere skovpletter på Nr. Søby mark, som blev overført til Røjle skov. I 1830-erne forsvandt også en egeskov sydøst for Lumby (se Fælled Blad nr. 5, 2006) og et skovområde på Årslev siden mod Lumby og Søsted, som b. la ses på Videnskabernes Selskabs Kort over Fyn, udgivet i 1780, forsvandt næsten helt. Her blev lagt en Årslev gård, som fik navnet Lindeskovgård (Lumbyvej 46) som bevidner det gamle skovområde. Der har oprindeligt nok været et større skovbælte mellem Lumby/Freltofte og Årslev, som Søsted har været en del af. Kort over Søsted skoven kendes ikke og figurerer ikke på Fynskortet fra 1780. Først fra 1830-erne begyndte skovene at blive drevet på en mere forstlig facon, og grantræet blev et nyt træ i dem. Mark for sig, skov for sig.

Søbysøgård ejede stadig Søsted området, der endnu ikke var beboet, da al bebyggelse endnu lå i landsbyerne.

I 1730 overtog Frederik von Holsten - kaldet marskallen - godset, og oprettede i 1745 et stamhus af Søbysøgård. I 1752 overtog brodersønnen Axel Rosenkrantz godset. De var begge dygtige og virksomme, men også meget strenge, rå og brutale over for bønderne. Specielt Axel Rosenkrantz huskede efter-

Har du festen?

-så har vi løsningen!

selskabslokaler op til 80 personer

3 retters menu fra **163,-**

Ring og hør nærmere

Freltoftevej 10, Freltofte, 5792 Årslev
www.nyboeselskabslokaler.dk

Hesthavegård er udstykket fra gård matr. nr. 8 af Freltofte i 1841, og er opkaldt efter det gamle Stednavn for området.

tiden, med lige dele frygt og afsky. Man sagde at hans yndligsfornøjelse – udover at se bønderne ride på træhesten – var at smide sølvdalere i den store vallekumme bag mejeriet i østfløjen og derpå lade malkepigerne pjaske nøgne rundt og samle pengene op af kummen. Han krævede også *Jus Primæ Noctis* – retten til første nat med bruden, så måske ruller der fortyndet blåt Rosenkrantz blod i årene på nutidens søbonitter, med

aner tilbage i 1700-tallets Nr. Søby. Udover at være en bondeplager af værste karat, var han også både dygtig og virksom i sin godsstyrelse, og havde tidligt i sit ejerskab store planer for landsbyernes udskiftning. Godsets bønder var mere modstræbende, specielt Alsted bønderne var genstridige, og han førte lange udmarvende processer mod dem – især om græsnings- og hugstrettigheder – uden helt at kunne knægte dem. De svarede igen med ”arbejd efter bogen” metoder, under hovarbejdet på godset, og decideret arbejde langsomt aktioner, så helt underdanige var bønderne trods alt ikke.

SØSTED ANLAGT AF GODSSPEKULANT FOR 200 ÅR SIDEN.

I 1798 sælger kammerherre kaptajnløjtnant Hans Adolph Ahlefeldt, Bramstrup og Lindved godser til den nyudnævnte kancelliråd Søren Hillerup. Han var en købmandssøn fra Lemvig, som med dygtighed og fræk forretningssans, var blevet rig på køb og salg af ejendomme. Han begynder da også straks med at frasælge bøndergårdene, og han frasælger ligeledes den lille herregård Lindved, som siden 1692 havde hørt under Bramstrup. I 1805 køber Søren Hillerup den større nabo-

Maleren Rasmus Christiansen skildrede først i 1900-tallet dansk landbrugs historie og udvikling i billeder. Således forestillede han sig overdrevet, med alle de græssende dyr og byhyrden med hund.

Gærdselsskoven var en lysåben græsningsskov.

herregård Søbysøgård, hvor han bosætter sig. Hans gode ven og forretnings-kompagnon, Hans Jørgen Hansen flytter ind på Bramstrup, og køber godset i 1807.

De to herre var kendt som Fyns største gods- og gårdslagtere og havde tjent styrten-de mange penge sammen, på deres spekulative handler. Hans Jørgen Hansen var en fattig bødkersøn, født i Odense 1763. Han var en ualmindelig kvik og klog dreng, så derfor lykkes det ham, trods sin fattige herkomst, at tage juridisk embedes eksamen, og arbejdede fra 1788 som prokurator.

De to herregårde var værdige boliger for

de to nyrige, og bliver nu deres hoveddomæner. Hans Jørgen Hansen ombygger Bramstrup i dens nuværende lette empirestil, mens Søren Hillerup restaurerer Søbysøgård i en mere hårdhærdet fremgangsmåde, som eftertiden betegner som vandalisme. Trappetårn med spir nedreves, voldgravene sløjfes, og de mægtige sale, b.l.a. riddersalen, blev opdelt i en masse små rum, som passede til hans småborgerlige smag. Dog vandt han hovbøndernes kærlighed, da han som en af de første handlinger lod træhesten nedtage og brænde, til de fremmødte bønders uddelte begejstring, og han indførte en lang mere human behandling af godsets bønder.

Hans Jørgen Hansen bliver i 1810 ud-nævnt til etatsråd, og er nu så rig og mægtig, at man om ham i Odense sagde, at terminen først begyndte, når han kørte ind ad Odense byport, og han skulle engang, i et anfald af rigdom og pengemagtsfølelse på Nørre Lyndelse kirkegård, have sagt: "*saa langt som himlen er blaa, er mit*". Hans første år på Bramstrup gik således strålende, og han var overalt og altid sprængfyldt med ideer, energi og virkelyst.

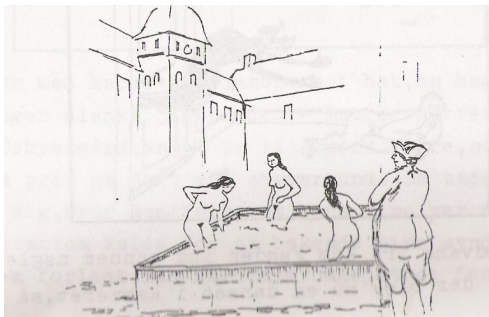
Samme år som Hans Jørgen Hansen køber Bramstrup i 1807, tvinges Danmark i armene

BOYE
HAIRCONCEPT

af Britt Boye Gudbrand

Bregnevej 23 5792 Nr. Lyndelse
Tlf. 65 90 20 20 - 29 43 65 59

Således forestiller Thomas Brinkmann sig situationen, hvor de nøgne malkepiger samler sølvdalere op af vallekummen på Søbysøgård. Fra, Lokalthistorisk Nyt nr. 18, 1987, Lokalthistorisk Forening Nr. Lyndelse.

på Napoleon, da England angriber København, og løber med flåden - som dengang var Europas næststørste - mens den danske hær står i Holsten. Franske og spanske tropper kommer til Danmark i 1808 for herfra at erobre Sverige, men de strander på Fyn. Spaniolerne gjorde et positivt sympatisk indtryk på befolkningen, modsat franskmændenes arrogante væremåde. Det betød at Danmark havde holdt på den forkerte hest, og måtte afstå Norge til Sverige, ved Napoleons endelige nederlag i 1814. I 1813 var landet endda gået bankerot, og mange jorddrotter ligeså. Hans Jørgen Hansen led også store tab, og blev totalt ruineret ved fejlslagne køb af de jyske godser: Stenalt og Løvenholm i 1816.

Disse skelsættende år, 1807-08, er også årene hvor husmandskolonien Søsted er på tegnebrættet og bliver grundlagt. Det tidligere skovenemærke under Søbysøgård, kommer under Bramstrup ved de herre Hillerup - Hansens gensidige godshandel, og Hans Jørgen Hansen grundlægger husmandsbebyggelsen i Søsted, og samtidigt en bebyggelse i Sortelung, hvor komponisten Carl Nielsen fødtes 57 år senere.

I Bramstrups jordebog fra 1808, nævnes for første gang **Søsted Løkken** på i alt 9. tdr. hartkorn, og en række husmandssteder kaldet for **Soested huuse** på 4. tdr. hartkorn, 6. skæpper og 2½ album. Det oplyses at Hans Jørgen Hansen har dem: *som nyt ladet opbygge* - hvorefter der nævnes 8 fæstere. I samme jordebog nævnes **Sortelungs huuse** ligeledes som nyopførte.

Godsernes hovedgårdsjord var tidligere blevet drevet ved hjælp af det såkaldte *hoveri*, hvor arbejdet blev udøvet af bønderne fra

fæstegårdene. Efterhånden som fæstegårdene blev solgt til selveje, måtte godserne finde en anden måde på at sikre arbejdskraften, og få drevet jorden på, nu hvor bønderne ikke længere var tvunget til at arbejde på godset. Da stavnsbåndet var ophævet, kunne folk jo i princippet nu rejse væk fra godset og hjemegnen. Løsningen på dette problem blev oprettelsen af husmandssteder, hvor folk kunne få fod under eget bord, men samtidig var tvunget til at arbejde på gårdene eller herregårdene, for at få det til at løbe rundt, og tjene til det daglige brød. Mange husmandsfamilier sled sig halv ihjel, i drømmen og hå-

Søbysøgård ca. 1850

bet om en dag, at kunne leve af deres husmandssted. Dermed blev de bofaste, tjenstvillige og en pålidelig stabil arbejdskraft. Set for hovedgårdene og magthaverne, var det genialt utænkt, men en anden - og sikkert den største - årsag til de mange husmandssteders oprettelser, var den stærkt stigende vækst i befolkningstallet.

Udover husmandsstederne, blev ligeledes en lang række landarbejderhuse opført, i og uden for landsbyerne, hvis ældgamle fysiske rammer herved blev sprængt. Disse nye ejendomme blev ofte anlagt på de ringeste jorder, så den gode produktionsjord ikke blev bebygget. På Fyn blev der opført mange sam-

Bramstrup ca. 1800

Spanske og Franske Tropper på Fyen Aar 1808, farvelagt tegning af Andrea Ørnstrup. Mens tropperne var på Fyn, gjorde deres landsmænd på hjemmefronten oprør mod Napoleons besættelse, og med de danske og franske soldater i hælene, blev spaniolerne udskibet fra Nyborg og Langeland af britiske krigsskibe (dem de havde hugget) og sejlet til Spanien, hvor mange af dem blev nedslagtet i Madridopstanden. Enkelte blev her, og andre efterlod sig andre minder. En af nutidens kendte efterkommere af disse børn, er Uffe Ellemann-Jensen.

**Murermestre
Brdr. Knudsen
Årslev ApS**

Stationsvej 169
5792 Årslev
Tlf. 6599 1122

menbyggede to, og især trelængede ejendomme, som der endnu ses rester af i Søsted og mange andre steder. Turup husmandsstedet i Den Fynske Landsby, er et velbevaret eksempel på sådan et typisk trelænget fynsk husmandssted.

Søsteden er således en tidlig form for husmandskoloni, anlagt af Bramstrup, til den stærkt stigende befolkningstilvækst, og for at sikre arbejdskraft til hovedgårdens fortsatte drift.

Bebyggelsen fordeler sig uregelmæssigt og med stor indbyrdes afstand langs vejen, hvilket er et typisk kendetegn for de såkaldte skovbolskolonier – hverken landsby eller enestegårde. Måske var der planlagt endnu flere bebyggelser i Søsted, da mange af husmandsstederne fik tildelt 3-4 lodder. Udover at arbejde som daglejere på godset og de omkringliggende gårde, ernærede husmændene sig også som håndværkere, og gav sig af med husflidsbearbejdnings, b. la som vævere.

Det skal i øvrigt bemærkes, at herregården Søbysøgård på samme måde anlagde en hus-

Turuphuset i Den Fynske Landsby, er et typisk eksempel på de mange fynske trelængede husmandssteder, som blev opført i første halvdel af 1800-tallet, og således også i Søsted.

mandskoloni i 1799, kaldet for Gulfelt, i forbindelse med udskiftningen af landsbyen Allested. I dag hedder denne bebyggelse Radby, så Søsted er sikkert anlagt med erfaringerne og inspiration fra denne bebyggelses oprettelse.

Fra omkring 1820 kaldes området mest for: Søsted Marken – o eller ø, bruges nærmest i flæng. I anden halvdel af 1800-tallet begynder Bramstrup at sælge husene til selveje, men endnu i slutningen af 1800 – tallet er der fæsteejendomme i Søsted. Ejendommen på Søstedvej 16, blev kaldt for *Langkildesminde* i taknemmelighed over Bramstrup godsejeren, der solgte stedet til selveje.

PÅ RUNDTUR I SØSTED.

I dag regner man nærmest alle ejendomme på Søstedvej for hørende til Søsted, men sådan forholder det sig i virkeligheden ikke.

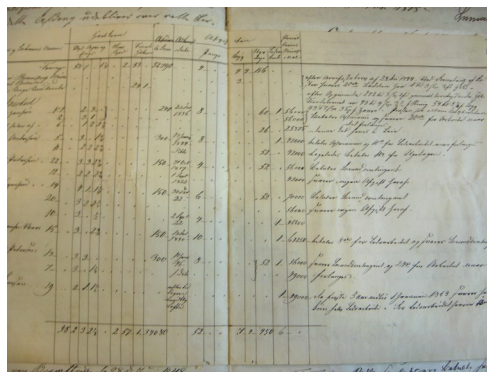
Det første hus på Søstedvejen, mod Lumby, hører til Lumby. Et stort træskilt på det stråtekte bindingsværkshus, fortæller at huset hedder *Sølyst*. Det bebos i dag af skuespilleren Agnethe Bjørn, men kaldtes førhen for *Børstenbinderhuset*, og her boede *Børsmutter*. Længere henne af vejen ligger to små gårde, som også hører under Lumby. Søstedvej 2 hvor Sigurd og Marie bor, har også Freltoftejord under plov. Længere henne - i svinget - ligger der en del huse, som alle er placeret på Freltofte grund. Markvejen til højre, fortsatte indtil midten af 1980-erne, via en sti, over marken til ejendommen Snellested, Freltoftevej 5, tæt ved bygrusgraven. Det var den gamle skolesti, som førte til den første skole i Freltofte, som lå ved Snellested 1839-1859. Det var en fælles skole for Søsted, Lumby og Freltofte og lå således cen-

tralt placeret. "Lille" Kaj Hansen, som boede på Søstedvej 6, ville have kørselsret med bil på skolestien, så derfor blev den pløjet op.

Det flot restaurerede hus på Søstedvej 8, hvor Jens Busch og Judy Gløsted bor, er egentlig også en Freltofte ejendom. Her boede familien Kruse i mange år. Huset er ifølge vejviserens ejerlavskode under Freltofte, men gamle kort viser den beliggende i Søsted. Markvejen herfra ned nr. 10, er endelig et husmandssted på Søsted matrikel. Ejendommen er i sin kerne gammel, men er 1960-er tidstypisk restaureret med fast tag, store termoruder, og gulstens skalmur. Her bor Aksel og Ketty Larsen, og her emmer atmosfæren endnu af de førhen så berømmede gode fynske husmandsdyder, hvor man lempede sirligt både i hus, have og stald.

På Søstedvej 9 har der siden 80-erne været frugtplantage, og i det lille hus er der kølerum og æblesalgssted. Det kan stærkt anbefales at købe sine æbler her, især hvis man gerne vil have danske æble, som efterhånden kan være en sjældenhed i butikkerne.

Længere henne, på modsatte side af vejen bor Knud og Conny Christensen på en meget velplejet ejendom, bygget i 1931. Mellem deres ejendom på Søstedvej 12 og Søstedvej 8, ligger et græsareal og et stykke jord beplantet med graner. Her var der tidligere grusgrav. Ved de små vandløb herom, er endnu bevaret nogle gamle hule piletræer. Førhen var der mange stynede pile- og poppeltræer i Søsted, plantet ved bebyggelsens oprettelse i 1808, men de er efterhånden gået til af ælde. I disse gamle hule træer yngede der stadig i begyndelsen af 1980-erne Kirkeugler, som førhen var ret talrige her på egnen. I dag er kirkeuglen – som her på egnen

På Landsarkivet i Odense ligger herregården Bramstrup godsarkiv, herunder jordebøgerne. Her er affotograferet et opslag i jordebogen fra 1848, der viser fortegnelsen af fæsterne i Søsted.

Gartneriet i Søsted, som i dag hedder UNICA Flowers

kaldtes for Stenugle - nærmest forsvundet fra Fyn.

Ejendommene på Søstedvej 11 og 13 var førhen identisk udseende trelængede husmandssteder. Sandsynligvis havde både de to - og trelængede ejendomme i Søsted oprindeligt nogenlunde ens udseende, da de blev bygget samtidigt i 1808. På Søstedvej 11 er der lagt eternitplader på taget i stedet for stråtag, men med dens halvvalmede gavle, kan man nok forestille sig den med stråtag. I et

landbrugsopslagsværk fra 1946, beretter stedets daværende ejer Rasmus Buch Pedersen, at han overtog stedet på 8½ tdr. land i 1909, og at ejendommen var bygget i 1846. Ved overtagelsen var der en besætning på 1 hest, 3 køer og 1 ungkvæg. i 1945 var der det samme antal dyr, men nu også 6 svin. Søstedvej 13 havde længe bevaret det gamle udseende med intakte stråtage, men brændte i 1994, og nyt blev opført i røde sten. Walther Friis Jensen købte det i 1983 af Sigurd Andersen, som havde haft den 11 tdr. land store ejendom siden 1922. Det kan godt afsløres her, at det var Sigurd, som fandt den store guldschat under markarbejdet på sin jord. Han samlede det op, tog det med ind køkkenet og tænkte at det bare var noget gammelt tingeltangel uden den store værdi.

Brugsuddeler Hans Justesen fra Freltofte, kom forbi på sin varetur, og bemærkede sagerne på Sigurds køkkenbord, og udbrød: *Det er da guld!* hvorefter Nationalmuseet blev kontaktet. Danefæ betalingen var så stor, at Sigurd blev gældfri i ejendommen. Her ved denne ejendom svinger vejen 90 grader, men en markvej fortsatte ligeud til endnu et husmandssted, som blev nedlagt for mange år siden. I den retning ses nu tydeligt den nye Svendborg motorvej.

Efter et åbent stykke land, kommer man til et gartneri, som er Søsteds største arbejdsplads med 14 ansatte.

Allerede fra 1930-erne var her et gartneri, på det tidligere husmandssted. I 1972 overtog

**GLARMESTER
TIM DEGN**

**DØGNSERVICE
20 72 13 99**

Freltoftevej 40, Freltofte

Alt glarmesterarbejde og
forsikringsskader udføres

Bodil og Bent Møllegaard Nielsen gartneriet på 2000 kvm. Det udvidede støt og Gartneriet Søsted havde i mange år en produktion af især Begonia. I 2007 kom deres søn Lennart M. Nielsen med i gartneriets drift, som i dag er et moderne gartneri på 10.000 kvm. og nu hedder *UNICA Flowers*. Et generationsskifte var planen, men er indtil videre sat i bero, da de generelle økonomiske forudsætninger af hele gartnerierhvervet, ikke er lyse.

Overfor gartneriet bolig, det kønne gamle tolængede stråtekte husmandssted, ligger ejendommen der blev opkaldt efter Bramstrup ejeren, der solgte stedet til selveje omkring 1870, *Langkidesminde*.

Lidt længere henne, ligger den største gård i Søsted, som indlysende nok hedder Søstedgård. Godtfred Friis Jensen købte den dengang 21. tdr. land store gård i 1965. Før havde Laurits Greve og hans familie boet her.

Godfred tilkøbte en del jord, og bor stadig på gården, som ejes af sønnen Walther Friis Jensen. På gården er der endnu en malkekvægsbesætning på 50 køer, og Walther har forsat faderens jordkøb – både i Søsted og i Freltofte – så han i dag har tre ejendomme i Søsted på samlet 117. tdr. land.

Den sidste ejendom i Søsted på adressen Søstedvej 17, er et husmandssted på 11. tdr. land, bygget i 1886.

Her boede Frederik Christensen fra 1942 til 2000, hvorefter Walther Jensen købte stedet. Frederik var en lun fyr, kendt som en passioneret og dygtig kortspiller. Haven går ned til bækken, der danner skel mellem Søsted og Freltofte. Den næste ejendom, Hestehavegård, hvor Else og Peter Albrekt bor, er således ikke en Søsted ejendom, men en aflæggergård på det gamle overdrev kaldet Freltofte Hestehave, udstykket i 1841 fra gården matrikel nr. 8 af Freltofte, i nutiden bedst kendt som Slumstrups gård.

EPILOG.

Søsteds historie er langt fra færdigundersøgt. Mange kilder er endnu ikke undersøgt, og megen person- og ejendomshistorie kan endnu graves frem. Specielt ligger der mange arkivalier fra 1600-1800 tallet på Lands- og Matrikelarkivet, som kan kaste nyt lys over området. Søsted beretningen kan således ikke regnes for et evigt sandhedsbevis, da nye oplysninger og fortolkningsmuligheder kan dukke op, men dette er vel det første forsøg på en beskrivelse af stedets historie, og en beskrivelse af de mange nationale historiske omstændigheder og begivenheder, som ligger til grund områdets historie og husmandsbebyggelsens oprettelse og livsbetingelser.

Ketty og Aksel Larsens husmandssted, Søstedvej 10.

På Søstedvej 9, er der frugtplantage og salgssted, hvor man kan købe æbler og most.

Husmandsstedet på Søstedvej 13, fotograferet omkring 1990. Stedet brændte i 1994, og det nuværende blev bygget.

Ejendommen Langkildesminde, på Søstedsvej 16, er opkaldt efter Niels Hellfach Langkilde, Bramstrup.

REMA 1000

Overvejen 79
V/ RONNI JESSEN
6599 4699
Mandag – fredag 9-20
Lørdag – Søndag 9-17

Billede fra Nr. Lyndelse lokalhistoriske arkiv, af husmandsstedet på Søstedvej 6. Ejendommen ligger tæt op ad Søsted ejerlavet, men er under Freltofte, matr. nr. 16. Fotografiet er fra ca. 1900-10, og viser et ægtepar, med sandsynligvis seks af deres børn. Personerne kendes på nuværende tidspunkt ikke. Tidligere tømremester Verner Kruse i Allested, barnefødt i naboejendommen Søstedvej 8, husker at ejendommen endnu omkring 1940 havde samme udseende. I 1941 blev husmandsstedet på 5. tønder land, købt af Andreas Farklam. Mange husker endnu en senere ejer af ejendommen, "Lille" Kaj Hansen, som døde sidste efterår. Ejendommen bebos i dag af Kenneth Johansen.

FRELTOVTE PÅ RIM

Der er et børnerim om Freltofte Mølle, som næsten er gået i glemmebogen, oplyser almue-museumsvært Else-Marie Albrekt. Kan læserne af Fælled Bladet mon hjælpe, hvis der mangler linjer i verset – og kan nogen hjælpe mig med at skrive verset i den rette midtfynske dialekt? spørger hun. Verset lyder i sin enkelthed:

***En dreng der vræl
siger frel,
søm i lovte
siger tofte,
kæp i kølle
siger mølle,
Freltofte Mølle.***

HUSK LIGE ÆBLEMOSTDAG, SØNDAG 5. OKTOBER KL. 14.00

Medbring selv æblerne til mosteriet i Nina & Kurt Bagers lade på Freltoftevej 8, og tag flasker, dunke, eller beholdere med til hjembringelsen af æblemosten. I år behøver Fælleden ikke at skilte med arrangementet, da Grethe Justesen og hendes tekniske forvaltning i Faaborg-Midtfyn kommune, er kommet os i forkøbet, og har været så venlige, at sørge for skiltningen.